Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Groninga Dominivm

Wicheringe, Barthold

Amstelodami, [nach 1630]

urn:nbn:de:gbv:45:1-315823

Visual Library

Farbkarte #13
B.I.G.
Landesbibliothek Oldenburg

C14 31A

cum Oenopolio ambiens : fana in universum duodecim, sed parochica tantum tria, quorum antiquissimum formæ rotundæ, ac arcis in modum validis parietibus structum, Walburgi Virgini sacrum cum puteo perennis, & ad summi labri altitudinem perpetuo scaturientis aquæ : alterum ab amne dictum, in extrema fori piscarii area situm : tertium Martinianum longe splendidissimum foro præcipuo accubans, cui turris imminet firmissimi operis, ac ob altitudinem raram etiam nunc, quamvis fastigio excelso mutilata vi ignis, late spectabilis. Ex cæteris, quæ monasticis familiis dicata sunt, duo quoque peregregia & splendida, Franciscanum in oppidi fere medio, & Dominicanum Iacobæi ordinis : reliqua ejus generis, & quæ prochorochiis cohærent, minora. Verum vix quicquam urbe tota jucundius, quam frequentium hortorum & frugiferarum arborum insignis amœnitas in ipsius urbis sinu, passim ædificiis interjecta, & se proferens, aspectu pariter & usu delectabilis. Annonæ forum in urbe omnis generis copiosissimum quotidie, atque ex eo pretii pene vilitas. Quod sane ex jure illo per fœdera olim acquisito, & per longissima temporum spatia usurpato hactenus, non minima ex parte exsistit. Adjuvat etiam plurimum fluminum aut rivorum oportunitas, omni ab regione agri ad oppidi hujus mœnia humana opera coeuntium, atque hinc in diversa supra infraque porrectorum. E quibus is, quem supra descripsimus, (*Reit* vocant) onerarias etiam è majorum genere ferens, alter ab oppido contra æstivum fere ortum defluens, & ipse non lenunculis solum & scalmis, sed actuariis quoque mediocribus navigabilis, assiduisque remigantium aut velificantium commeatibus perstrepens, spacio duorum milliarium Germanicorum ac dimidii confecto per Fivelingios in Amasum exiens à loco cui *Delfziela* nomen à canalibus, per quos exit, datum : quo loco portum efficit, toto eo latere commodissimum, ac pene unicum.

Dammona. Porro ad hunc rivum alterum regionis oppidum est *Dammona*, cognomen rivo tribuens, ad duo pass. M. ab Amasis ripa loco felice situm in Fivelingiis, à rivo ipso divisum, amœnum, & ædificiis præclaris, sed nullo mœnium honore, id quod Groningensium livori se debere queritur : quorum contentione factum sane, ut bis terve jam centum proximos intra annos excitatum in ambitu ejus vallum in nihilum semper reciderit. Reliqua per agrum vici tenent singulis cum fanis, plus minus 160, quorum non pauci ea magnitudine & cultu sunt, ut oppidula videri possint. Ex his *Warsumum*, *Bedum*, *Winsumum*, *Vthuisa* in Henesgoniis : *Northorna*, *Visseta* in Longovaldiis ; *Winschota*, & quondam florentissima *Midwolda*. At nunc Dullarti furoribus pene desolata. In præfectura veteri, *Loppersheimum*, *Borumum*, *Farmsumum*, & quæ nominata jam ante est cum portu suo *Delfziela* in Fivelingiis. Et hæc quidem multo impendio & labore decreto Ordinum Belgicorum nuper vallo & fossa circumductis, spatioque ampliato in oppidi pene justi modum redigi cœpta, ad premendos atque in ordinem cogendos Groningenses. Distat hic locus ab urbe Emdana, quæ in adversa Amasis ripa est, ad passuum millia 9. Egregia porro ædificiis ac opulentia. Monachorum & sacrarum virginum cœnobia in agro sunt numero 25 : ante cætera vero *Adwardea* in Medachiis, quinque pagis imperans, famosisque opibus inclyta, & superbo imprimis fano visenda : ab eo Vetus ad Dammonam, & alterum in Marnensibus, deinde Warsumum, Rottumum, Thesinga, Siloverdia, Grisomonachum, Wittowerumum, Hilligerlea, Schiltwolda, postremo Iesslæum, non procul pomerio urbis Groningæ positum in præfectura suburbana. Nec ad hæc, quod mireris, Regum aut Principum liberalitas quicquam contulit, sed rusticæ plebis studia, paucorumque nobilium ista sane pro re ac agri modo majora congessere. Atque his omnibus si quis addat nobilitatis domicilia toto agro sparsa, inveniet nihil ad ejus pulchritudinem ac fortunam pene adjici posse.

Vt ad Groningam revertar, hæc illa est, quæ Rudolphum Agricolam orbi dedit, virum consummatæ eruditionis, & alterum Boetium, in quo linguarum Græcæ, Latinæ, & Hebraicæ excellens fuit peritia, & dicendi summa facultas, philosophiæ exacta cognitio, & Musicæ artis singularis usus, adeo ut Groningæ in templo primario, quod B. Martino sacrum est, tubi spectentur in organo pneumatico facti ipsius manu. Sepultus est in æde Franciscanorum, habitu Franciscano. Eadem Groninga, & quidem eodem tempore, habuit civem Wesselum, primum sui seculi Theologum & Philosophum, cui hoc elogium dedit consentiens doctorum vox, ut LVX MVNDI vocaretur. Obiit anno 1479. Et adhuc nostro seculo tantus est Reip. in eruditionem, & sapientiam affectus, ut nuper magnis impendiis Scholam aperuerit, omnium scientiarum atque artium, in qua juventus caste atque sobrie educata ad Reip. & Ecclesiæ gubernacula præparatur. Magnum ei lumen attulit hoc nostro ævo Vbbo Emmius, notus toto orbe Historiarum Frisicarum voluminibus.

GRONINGA
DOMINIVM.

Termini. GRoninganus ager ab Occidente Lavica flumine, à Septentrione mari Germanico, ab Ortu Amasis æstuariis & Dullarto sinu, à Meridie Drentiæ limitibus clauditur. Ejus populus in duas velut classes, sed impares, fluviolus distinguit, qui collectis ad urbem Groningam per diversos ex Drentia & Fredevaldiis venientes rivos aquis palustribus, plurimisque emissariis auctus, & mire flexibus sinuosus, in Lavicæ æstuarium satis profundo alveo se ejicit, *Reum* vulgo vocant, ab arundinibus cognomine impositio.

Populi. Populorum nomina, situs, ratio ita se habent. Ad Occidentem fluminis, *Langovaldii* Oostergois finitimi, complexi vicos fanis insignes 13. *Fredewoldii* Sylvestribus ac Drentiæ propinqui, vicis 10 comprehensi, tenui in solo utrique. *Hummerzii* in latere æstuarii Lavicani ad effluxum fluminis jam dicti, eluvionibus ad 3 tantum vicos redacti, sed agri felicis. *Medachii* ad ejusdem fluminis ripam introrsum magis pertinentes, in vicos 9 in solo omnium uberrimo sparsi. Ad Orientem amnis sunt *Hunesgonii*, latis simul & omni ex parte tum natura, tum hominum opere bene cultis finibus. *Fivelingii* Hunesgonios ad Ortum sequentes in Amasis ora, in duas divisi sunt partes, quarum prior 31 vicos complexa insignes, nulli superiorum felicitate cedit, tum ob terræ bonitatem, tum ob commoda fluminis vicini : altera vicis rarior, quos 9 tantum habet, palustri solo sitos, Dursvaldia proprio nomine vocatur. Ad Dullarti finem *Westerwoldii* sunt, Reideriorum quondam pars inter sinum & Amasim incolentium : in quos imperium legitimum habuit aliquot feculis Addingia familia nobilis, nunc ad Arenbergios omnia translata. Postremo est suburbanum territorium regionis totius limitem ad Austrum longo tractu, contra Drentiam tuens, vicos ambitu suo continens 12, cœnobia duo. Atque hujus in solo, ubi arenis gleba pinguior jungitur, sedem habet *Groninga*, quam dixi, non maxima solum inter urbes, quas Frisia amplectitur, sed nomine etiam & potentia & rebus gestis & specie quoque ipsa antecellens. Forma reipublicæ in urbe est Aristocratica, Democratiæ mixta. Magistratus, quive alii partem aliquam Reipublicæ tractant, per suffragia lecti omnes, alii bienne, alii annuum munus habent, pauci perpetuum. In his Senatus 16 virum, è quibus Consules quatuor, cæteri Senatores, toti Reip. præsident. Quatuor-viri Iudices, cum Legato regio, prætoriam potestatem habentes in omnem agrum vicinum, ex ordine fere consularium : concilium delectorum juratum 24 viris constans, & in his trium-viri Concilio præfecti, ejusdemque oratores : omnes media sui parte collegiis suis decedentes quotannis, totidemque aliis surrogatis locum dantes, quos sorte ducti è concilio jurato viri quinque in senatorio ac suo ordine legunt, senatus vero in ordine judicum, & hos fere consulatu tum abeuntes. Deinde Ædiles tribunitiæ potestatis duo, velut plebis patroni, imprimis intercessionis jure pollentes, ac collegiorum plebejorum præfectis designati quotannis, aut continuati : tum ipsi collegiorum horum præfecti, terni in collegiis singulis, à quibus ipsi similiter quoque quotannis eduntur, numero omnes 54, quorum 18 Seniores, qui auctoritate præstant, singuli nimirum singulis in collegiis, cæteri capita collegiorum vulgo sunt dicti : præterea Octoviri duplices, hi mercantium & verdentium, itemque naviculariorum controversiis cognoscendis præpositi olim, ac in his Senior, quem sic vocant, actor in collegio præcipuus, jurisque civium in mercando advocatus ac assertor.

Mores populi. Populus oppidanus moribus comis, blandus, solers, industrius, à litterarum cultu & captu non abhorrens, neque abjecte de se sentiens, ideoque in veste ac victu sumtuosus, imperii cumprimis avidus, ac ejusce gratia quidlibet suscipiens & perferens : pertinacissimus vero in tuendo jure suo, & libertate contra oppressores, & cuncta potius, quam servitutem perpetiens. Pauci nunc in populo Frisii, plures è convenis orti, multo plurimi vero aut Westphali, aut Drentini : inde velut soboles perpetua civitati sufficitur. Olim tamen ita observatum, ut ad consulatum aut ordinem senatorium nulli facile, nisi antiquis, partim etiam nobilibus familiis, quæ complures ex agro in civitatem concesserant, nati, aut alioqui insignibus commendati dotibus admitterentur. Quæ ratio quam diu valuit, & pax cum vicinis, quos idem sanguis miscebat, immota, & fortuna civitatis prospera fuit. Ea projecta, cuncta reliqua etiam in contrarium iere. Vrbs ipsa fossa, valloque terreo maximæ molis, & propugnaculis munitissima, ac prope inexpugnabilis : vici ejus recti, lati, amœni, & quidem ad fora, quæ duo sunt, magna ex parte pertinentes : è quibus sex etiam singulis à portis linea recta ducuntur : ædificia splendida & supellectile nitentia : fora spaciosissima, imprimis id, quod latum vocant : Curiam

ALBERS 311
Kartenoo59

232

Landesbibliothek Oldenburg